

С. 141 (із наступними змінами).

2. Закон України "Про нотаріат" від 2 вересня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1993. - № 39. - С. 383 (з наступними змінами та доповненнями).

3. Цивільний процесуальний кодекс від 18 березня 2004 р. // Голос України. - 2004. - № 89.

4. Про затвердження Положення про кваліфікаційну комісію нотаріату: Наказ Міністерства юстиції України від 01.12.2006 р. № 87/5 // Офіційний вісник України. - 2006. - № 49. - С. 67.

5. Про затвердження Положення про Комісію з розгляду питань щодо анулювання свідоцтв про право на заняття нотаріальною діяльністю: Наказ Міністерства юстиції України від 19.11.1998 р. № 63/5 // Офіційний вісник України. - 1998. - № 48. - С. 62 (із наступними змінами та доповненнями).

6. Постанова Кабінету Міністрів України: Про затвердження Положення про Вищу кваліфікаційну комісію нотаріату від 08.12.2006 року № 1689. - [Електронний ресурс]: www.rada.gov.ua

7. Горшенев В.М., Шахов И.Б. Контроль как правовая форма деятельности. - М., 1987. - С. 176.

8. Атаманчук Г.В. Государственное управление. - М.,

2000. - С. 51-55; Теория государственного управления. - М.: Юрид. лит., 1997. - С. 122-128.

9. Шорина Е.В. Контроль за деятельностью органов государственного управления в СССР. - М.: Наука, 1981. - 301 с.

10. Забарний Г.Г. Калюжний Р.А. Шкарупа В.К. Адміністративне право України: Навчальний посібник. - К.: Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2003. - 212 с.

11. Гулевська Г.Ю. Організаційно-правові аспекти державного регулювання нотаріальної діяльності в Україні: Дис... к.ю.н. / Запорізький державний університет. - 2003. - 216 с.

12. Черниш В. Незалежний нотаріат - необхідна умова становлення громадянського суспільства // Право України. - 2000. - № 9. - С. 4-8.

13. Тихомиров Ю. Административное право и процесс: полный курс - М.: Издательство г-на М.Ю. Тихомирова, 2004. - 652 с.

Чудний О.В.

здобувач Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

Надійшла до редакції: 09.11.2013

УДК 342.77:351.9

ТАКТИЧНІ ОСНОВИ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СПЕЦІАЛЬНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Сягровець В. А.

У статті розглядаються питання теорії та практики запровадження режиму надзвичайного стану в Україні, досліджується взаємодія, координація та форми взаємодії сил охорони правопорядку України при виконанні покладених на них чинним законодавством завдань та функцій. Публікація спрямована на вдосконалення діяльності системи запобігання та реагування на надзвичайні ситуації соціально-політичного характеру.

Ключові слова: взаємодія, координація, форми взаємодії, службово-бойова діяльність, надзвичайні ситуації, Міністерство внутрішніх справ.

В статье рассматриваются вопросы теории и практики введения режима чрезвычайного положения в Украине, исследуется взаимодействие, координация и формы взаимодействия сил охраны правопорядка Украины при выполнении возложенных на них действующим законодательством задач и функций. Публикация направлена на совершенствование деятельности системы предотвращения и реагирования на чрезвычайные ситуации социально-политического характера.

Ключевые слова: взаимодействие, координация, формы взаимодействия, служебно-боевая деятельность, чрезвычайные ситуации, Министерство внутренних дел.

The article considers the questions of theory and practice of introduction of a state of emergency in Ukraine, investigate the interaction, coordination and forms of interaction of the forces of law enforcement of Ukraine while fulfilling their current legislation of tasks and functions. The publication is aimed at improvement of the system of prevention and response to emergencies socio-political nature.

Keywords: cooperation, coordination, forms of interaction of the service and combat activity, emergency situations, Ministry of internal Affairs.

Ефективність системи попередження й ліквідації надзвичайних ситуацій безпосередньо залежить від налагодженої взаємодії між рятувальними формуваннями, основні засади якої визначені в нормативно-правових актах. А це потребує побудови чітких організаційних структур управління, вдосконалення їхніх функцій у галузі профілактики й ліквідації надзвичайних ситуацій і оперативного проведення аварійно-рятувальних робіт. При всій різноманітності сучасних підходів щодо проектування структур і удосконалення механізмів управління в їх основі закладено ідеї, пов'язані зі структурно-функціональними особливостями управлінської системи. Але проблеми удосконалення системи взаємоузгоджених дій при ліквідації надзвичайної ситуації вирішуються, як правило, без науково-теоретичного забезпечення цих заходів, тобто відповідний аналіз структурно-функціональних особливостей підрозділів на основі науково обґрунтованої методики не проводиться.

На важливість дослідження взаємодії органів державного управління у сфері охорони громадського порядку наголошують у своїх працях такі провідні вчені України, як В. Авер'янов, М. Ануфрієв, О. Бандурка, І. Голосніченко, В. Грохольський, Є. Додін, О. Остапенко, В. Петков, В. Шкарупа та ін. Праці зазначених авторів слугують науковим фундаментом для дослідження взаємодії підрозділів сил охорони правопорядку України при виконанні покладених на них чинним законодавством завдань та функцій.

Узгодження дій елементів системи досягається через координацію й організацію взаємодії. Відомо, що поняття "взаємодія" і "координація", по-перше, неоднозначні; по-друге, їх тлумачення дається представниками багатьох наук і сфер практичної діяльності, які роблять акценти на різні елементи цих понять. Кожне з них ви-

© В.А. Сягровець, 2014

ражає собою специфічний засіб організаційного впливу в процесі управління.

На сьогодні права наука не виробила єдиного підходу до понять “взаємодія”, “координація”, “форми взаємодії” тощо. Зазначені поняття не визначені й у правових актах, хоча досить часто в них зустрічаються.

Найбільш типовий підхід до визначення взаємодії використовує К. Єрмаков: “Взаємодія в органах внутрішніх справ - це заснована на законах і підзаконних актах, узгоджена за метою, місцем і часом діяльність різних ланок системи органів внутрішніх справ щодо охорони громадського порядку та боротьби зі злочинністю”. А. Аксьонов визначає взаємодію в ОВС як “спільну діяльність конкретних служб і підрозділів, спрямовану на вирішення загальних завдань, які займають рівноправне положення.

У науковій літературі існують також і різні погляди вчених щодо співвідношення понять “взаємодія” і “координація”. Так, у літературі з управління взагалі, зокрема й управління в системі ОВС, комплексно проблема координації та взаємодії розроблена ще недостатньо, висвітлюються лише окремі аспекти цієї проблеми, в них відсутнє єдине й чітке уявлення про самі поняття взаємодії та координації. Грунтуючись на тлумаченні термінів “координація” та “взаємодія” у значенні узгодженості, багато авторів вживають їх як синоніми. Деякі автори, особливо західноєвропейські, користуються терміном “координація”, практично не вживаючи термін “взаємодія”. Деякі автори вважають, що координація - це діяльність щодо організації взаємодії, що поняттям координації охоплюється поняття взаємодії.

Зважаючи, що в загальному вигляді в системі МВС існує два типи управлінських відносин: 1) відносини влади і підпорядкування; 2) відносини незалежних один від одного органів (працівників), то й відносини першого типу можна назвати координаційними, другого типу - відносинами взаємодії.

Отже, під взаємодією будемо розуміти засновану на законах і підзаконних нормативних актах, а в окремих випадках і спонтанну (ініціативна), але все ж таки погоджену за цілями, місцем і часом діяльність незалежних один від одного служб (установ) чи окремих працівників щодо виконання сумісних завдань.

У свою чергу, координування - це сукупність дій, спрямованих на забезпечення упорядкованого функціонування суб'єкта й об'єкта управління, зокрема погодженої роботи всіх ланок системи й окремих працівників. Можливість координуючого впливу зумовлена владними повноваженнями суб'єкта управління. На відміну від організації взаємодії, координація здійснюється суб'єктом управління, наділеним владними повноваженнями щодо об'єктів координуючої взаємодії. Ще одна відмінність у тому, що якщо взаємодія організується між двома й більше елементами системи (підрозділами, працівниками), то в процесі координації повинно брати участь як мінімум три елементи системи: один суб'єкт і два об'єкти управління. При цьому координатор і об'єкти координації можуть належати до різних систем. У цьому разі координація є позасистемною, на відміну від внутрішньо-системної, коли всі її учасники - елементи однієї системи.

У процесі координації суб'єктів управління вирішуються такі основні завдання: узгодження функціонування частин і елементів системи в напрямку досягнення цілей; інтеграція зусиль різних підрозділів для рішення конкретних завдань; регулювання діяльності співвиконавців;

узгодження дій структурних підрозділів і додаткових сил при проведенні комплексних операцій; коригування нормативно-правових актів, що регламентують поділ функціональних обов'язків і характер взаємодії підлеглих.

Отже, координація й організація взаємодії - це два засоби організації спільної діяльності частин і елементів системи, що відрізняються між собою характеристиками організаційних відношень, що виникають між ними, а їх зміст багато в чому визначає успіх управління загалом.

Незалежно від того, який характер має взаємодія - ініціативний або визначений нормативними актами, безпосередній або опосередкований, зовнішній або внутрішній - її необхідно, більшою або меншою мірою, організувати так: домовитися (усно або письмово) про час, місце, форму спільних дій, сили, засоби та ін. Тоді, коли взаємодія має нормативно-правовий характер, дії взаємодіючих сторін можуть бути досить жорстко регламентовані. Це пов'язано найчастіше з необхідністю дотримання правових норм, прагненням деталізувати, упорядкувати процес взаємодії, полегшити тим самим поведінку суб'єктів управління в екстремальних ситуаціях. Тоді, коли взаємодія має ініціативний характер, або пов'язана з вирішенням порівняно нового завдання, організаційний процес може вимагати багато часу і зусиль.

Організація будь-якої взаємодії, не говорячи вже про саму взаємодію, є завжди багатостороннім процесом, де кожний партнер рівноправний і однаково зацікавлений у кінцевому результаті.

У військовій науці поняття “взаємодія”, яке застосовується згідно з Великим тлумачним словником української мови в смислового значенні погодження (координації) за метою, місцем і часом бойових дій [92]. Це визначення взаємодії вживається й у публікаціях авторів, які досліджували проблеми взаємодії у сфері охорони правопорядку й громадського порядку, а також у відомчих актах про взаємодію органів внутрішніх справ.

Поняття взаємодія пов'язане з управлінськими функціями й тому, на нашу думку, може розглядатись як форма зв'язку елементів системи, за допомогою якої вони, взаємно доповнюючи один одного, створюють умови для належного функціонування всієї системи загалом. Причому необхідно мати на увазі, що взаємодія як управлінська категорія належить не тільки до внутрішньої організації діяльності системи, а й до зовнішніх її функцій.

Відповідно, взаємодія планується й організовується завчасно шляхом розробки планів реагування на конкретні види надзвичайних ситуацій і планів взаємодії під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, які уточнюються щорічно. Безпосередня організація та координація робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного й природного характеру здійснюється, відповідно, керівником з ліквідації надзвичайної ситуації та штабом. Мету й порядок взаємодії МНС України та інших організаційних систем (МОЗ, МВС і т.п.) під час виконання спільних завдань із запобігання й реагування на надзвичайні ситуації техногенного й природного характеру, які виникають на території країни, визначено відповідними керівними документами (спільними наказами), наприклад.

Однак механізму взаємодії, який би базувався на єдиній науково-методологічній основі, науково обґрунтованих пропозицій і рекомендацій щодо реалізації зазначених вимог жоден з документів не визначає. Наукове обґрунтування й методичне забезпечення побудови раціональних структур державного управління

попередженням і ліквідацією надзвичайних ситуацій на територіальному рівні розглянуті в роботі.

Для визначення пріоритетних напрямів взаємодії між формуваннями рятувальних сил МНС України та інших сил єдиної державної системи цивільного захисту при виникненні надзвичайних ситуацій необхідні науково обґрунтовані пропозиції й рекомендації щодо прийняття управлінських рішень. Розроблення таких пропозицій має передбачати застосування методу математичного моделювання окремих сфер державного управління й базуватись на основних положеннях теорії системного аналізу та аксіоматичних основах теорії взаємодії.

Наступною формою взаємодії сил охорони правопорядку при реагуванні на надзвичайні ситуації соціально-політичного характеру є забезпечення надзвичайних адміністративно-правових режимів. На думку С.О. Кузніченка, ця система починає діяти лише в разі запровадження режиму надзвичайного стану з таких підстав:

здійснення масових терористичних актів, що супроводжуються загибеллю людей чи руйнуванням особливо важливих об'єктів життєзабезпечення;

виникнення міжнаціональних і міжконфесійних конфліктів, блокування або захоплення окремих особливо важливих об'єктів або місцевостей, що загрожує безпеці громадян і порушує нормальну діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

виникнення масових безпорядків, що супроводжуються насильством над громадянами, обмежують їх права й свободи;

спроби захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства;

масового переходу державного кордону з території суміжних держав;

необхідності відновлення конституційного правопорядку й діяльності органів державної влади.

Запобігання та реагування на зазначені надзвичайні ситуації покладається на Президента України, Верховну Раду України, Раду національної безпеки й оборони України, Міністерство внутрішніх справ України, Службу безпеки України, Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та в справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи, Військову службу правопорядку в Збройних силах України та інші органи виконавчої влади й органи місцевого самоврядування. Ці органи можуть створювати тимчасові міжгалузеві системи нагального управління (спільні оперативні штаби) або входити у вже існуючі міжгалузеві системи (Антитерористичний центр при Службі безпеки України).

Доцільно приділити увагу тимчасовим міжгалузевим системам нагального управління. Слід зазначити, що такий вид органів управління створюється з метою реалізації певного завдання й припиняє свою дію після його виконання. Підставою для створення цього виду органу управління є управлінське рішення, наприклад, Указ Президента України.

Практика запровадження режиму надзвичайного стану в Україні свідчить, що такий тимчасовий орган управління, як спільний оперативний штаб, був створений під час дії режиму надзвичайного стану в Автономній Республіці Крим. Основна мета його діяльності – це координація діяльності органів, що відповідальні за реалізацію заходів режиму надзвичайного стану. До його складу входили представники таких органів виконавчої влади: Міністерства аграрної політики України; Міністерства охорони здоров'я України; Міністерства

внутрішніх справ України; Міністерства фінансів України; Міністерства охорони навколишнього природного середовища України.

Однак Закон України “Про правовий режим надзвичайного стану” чітко не визначає правовий статус цієї системи, що у свою чергу негативно впливає на його функціонування. На думку С.О. Кузніченка, з метою вдосконалення діяльності спільного оперативного штабу необхідно розробити положення, яке затвердить Президент України і в якому будуть відображені такі положення:

1) поняття спільного оперативного штабу, під яким слід розуміти орган оперативного управління силами й засобами органів державної влади та місцевого самоврядування, що беруть участь у реалізації заходів режиму надзвичайного стану;

основні завдання спільного оперативного штабу, до яких слід віднести: безперервний збір, вивчення та аналіз інформації про стан оперативної обстановки, прогнозування розвитку ситуації, що виникла, прийняття рішень про використання сил і засобів, що беруть участь у забезпеченні режиму надзвичайного стану; вирішення питань щодо встановлення карантинної зони; здійснення заходів щодо забезпечення населення території; на якій діє режим надзвичайного стану, продуктами харчування й медичною допомогою; планування й проведення спеціальних операцій, а також заходів щодо посилення охорони громадського порядку, особливо важливих об'єктів, об'єктів життєзабезпечення населення та промисловості; оперативне управління силами й засобами, що здійснюють забезпечення режиму надзвичайного стану; підтримання готовності цих сил і засобів; координація діяльності сил і засобів, підтримання взаємодії між місцевими органами виконавчої влади та місцевого самоврядування; участь у роз'яснювальній роботі серед населення території, на якій введений режим надзвичайного стану; організація контролю за виконанням завдань, своєчасне реагування на зміни в оперативній обстановці;

організаційна система спільного оперативного штабу, до якої можуть входити такі підрозділи, як: чергова частина, відділи з організації управління силами й засобами, із забезпечення комендантської години, слідчо-оперативної роботи, роботі з особовим складом (персоналом), із взаємодії з місцевими органами виконавчої влади, із засобами масової інформації й населення, а також з громадськими формуваннями з охорони громадського порядку, групи зв'язку, служби матеріально-технічного й медичного забезпечення й інші.

Також Закон України “Про правовий режим надзвичайного стану” передбачає, що спільний оперативний штаб очолює комендант території. Проте в Законі взагалі не визначений правовий статус посадової особи, яка може бути призначена комендантом території.

У положенні про спільний оперативний штаб було б доцільно запропонувати коло осіб, які можуть бути призначені комендантом території. Так, наприклад, у разі виникнення надзвичайної ситуації техногенного або природного характеру, комендантом території слід призначити особу з числа досвідчених керівників Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій і в справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи. У разі здійснення масових терористичних актів, блокування або захоплення особливо важливих об'єктів, масового переходу державного кордону, було б доцільно призначати комендантом території керівника Служби безпеки України. У разі виникнення масових без-

порядків, міжнаціональних і міжконфесійних конфліктів, коменданта території доцільно призначати з числа керівників внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України.

Щодо питання про визначення повноважень коменданта території, то до них слід віднести:

прийняття в межах своєї компетенції наказів і розпоряджень, обов'язкових для виконання на відповідній території всіма підприємствами, установами, організаціями та громадянами;

встановлення, за потреби, часу й строків дії комендантської години та притягнення осіб, які порушили правила комендантської години, до адміністративної відповідальності;

визначення особливого порядку в'їзду та виїзду;

визначення місця зберігання вилучених боєприпасів, зброї, навчальної воєнної техніки та інших предметів, що зазначені в Законі;

оповіщення через засоби масової інформації населення території, на якій введено режим надзвичайного стану, про порядок реалізації заходів, що передбачені в Указі Президента України "Про введення надзвичайного стану"; надання допомоги населенню;

розгляд заяв і повідомлень про вчинені правопорушення й скоєні злочини;

участь у засіданнях органів державної влади тощо.

Цей перелік прав і обов'язків коменданта території, на нашу думку, було б доцільно визначити в Законі України "Про правовий режим надзвичайного стану" у зв'язку з тим, що вони стосуються обмеження прав і свобод людини й громадянина.

Варто зазначити, що законодавство України передбачає функціонування ще однієї міжгалузевої надвідомчої системи нагального управління - це Антитерористичний центр при Службі безпеки України. Цей орган залучається до реалізації заходів режиму надзвичайного стану в разі введення цього режиму у зв'язку з виникненням надзвичайної ситуації соціально-політичного характеру, зокрема - здійснення масових терористичних актів, що супроводжуються загибеллю людей чи руйнуванням особливо важливих об'єктів життєзабезпечення.

Антитерористичний центр був створений згідно з Рішенням про створення та діяльність Антитерористичного центру держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав, яке було ратифіковано Законом України "Про ратифікацію Рішень про створення та діяльність Антитерористичного центру держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав" [158]. Рішенням затверджено Положення про Антитерористичний центр держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав, де визначено правовий статус, основні завдання, функції, склад і організаційні засади діяльності Антитерористичного центру.

Антитерористичний центр є постійно діючим спеціалізованим галузевим органом, що призначений для забезпечення координації взаємодії компетентних органів держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав у сфері боротьби з міжнародним тероризмом та іншими проявами екстремізму.

До складу Антитерористичного центру при Службі безпеки України входять: Служба безпеки України, яка є головним органом у загальнодержавній системі боротьби з терористичною діяльністю;

Міністерство внутрішніх справ України; Міністерство оборони України; Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення

від наслідків Чорнобильської катастрофи; Державний департамент України з питань виконання покарань; Управління державної охорони України [114]. Розглянемо повноваження цих органів.

Служба безпеки України здійснює боротьбу з тероризмом шляхом проведення оперативно-розшукових заходів, спрямованих на запобігання, виявлення й припинення терористичної діяльності, зокрема міжнародної; збирає інформацію про діяльність іноземних і міжнародних терористичних організацій; забезпечує через Антитерористичний центр при Службі безпеки України організацію й проведення антитерористичних заходів, координацію діяльності суб'єктів боротьби з тероризмом відповідно до визначеної законодавством України компетенції.

Згідно зі статтею 7 Закону України "Про боротьбу з тероризмом" на Антитерористичний центр при Службі безпеки України покладається:

розроблення концептуальних засад і програм боротьби з тероризмом, а також рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності заходів щодо виявлення й усунення причин і умов, які сприяють вчиненню терористичних актів та інших злочинів, здійснюваних з терористичною метою;

збирання в установленому порядку, узагальнення, аналіз та оцінка інформації про стан і тенденції поширення тероризму в Україні та за її межами;

організація й проведення антитерористичних операцій і координація діяльності суб'єктів, які ведуть боротьбу з тероризмом чи залучаються до конкретних антитерористичних операцій;

організація й проведення командно-штабних і тактико-спеціальних навчань і тренувань;

участь у підготовці проектів міжнародних договорів України, підготовка й подання в установленому порядку пропозицій щодо вдосконалення законодавства України у сфері боротьби з тероризмом, фінансування проведення суб'єктами, які ведуть боротьбу з тероризмом, антитерористичних операцій, здійснення заходів щодо запобігання, виявлення та припинення терористичної діяльності;

- взаємодія зі спеціальними службами, правоохоронними органами іноземних держав і міжнародними організаціями з питань боротьби з тероризмом.

Антитерористичний центр при Службі безпеки України складається з Міжвідомчої координаційної комісії та штабу, а також координаційних груп та їх штабів, які створюються при регіональних органах Служби безпеки України. Міжвідомча координаційна комісія Антитерористичного центру при Службі безпеки України формується з керівника Антитерористичного центру та його заступників; заступників Міністра внутрішніх справ України, Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та в справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи; заступника начальника Генерального штабу Збройних Сил України; заступників керівників Державного комітету в справах охорони державного кордону України, Управління державної охорони України, Державного департаменту України з питань виконання покарань; заступника Міністра внутрішніх справ України - начальника Головного управління Міністерства внутрішніх справ України в місті Києві; командувача внутрішніх військ МВС України.

Положення про Антитерористичний центр при Службі безпеки України, персональний склад Міжвідомчої координаційної комісії затверджуються Президентом

України за поданням Кабінету Міністрів України. Керівник Антитерористичного центру при Службі безпеки України призначається Президентом України.

До складу координаційних груп при регіональних органах Служби безпеки України входять керівники регіональних органів Служби безпеки України, Головного управління Міністерства внутрішніх справ України в Автономній Республіці Крим, Головного управління Міністерства внутрішніх справ України в областях, містах Києві та Севастополі, відповідних органів з питань надзвичайних ситуацій і цивільного захисту населення, Київської, Севастопольської міських державних адміністрацій, у регіонах, де дислоковано підрозділи Прикордонних військ України, Управління державної охорони - їх командири, керівники, а також представники інших місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій.

МВС України здійснює боротьбу з тероризмом шляхом запобігання, виявлення та припинення злочинів, учинених з терористичною метою, розслідування яких віднесене законодавством України до компетенції ОВС; надає Антитерористичному центру при Службі безпеки України необхідні сили й засоби; забезпечує їх ефективне використання під час проведення антитерористичних операцій.

Міністерство оборони України, органи військового управління, об'єднання, з'єднання, військові частини Збройних сил України забезпечують захист від терористичних посягань на об'єкти Збройних сил України, зброї масового ураження, ракетної та стрілецької зброї, боєприпасів, вибухових і отруйних речовин, що знаходяться у військових частинах або зберігаються у визначених місцях; організують підготовку та застосування сил і засобів Міністерства оборони в разі вчинення терористичного акту в повітряному просторі, у територіальних водах України; беруть участь у проведенні антитерористичних операцій на військових об'єктах та в разі виникнення терористичних загроз безпеці України із-за її меж.

Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та в справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи, підпорядковані йому органи управління в справах цивільної оборони й спеціалізовані формування, війська цивільної оборони здійснюють заходи щодо захисту населення й територій у разі загрози та виникнення надзвичайної ситуації, пов'язаних із технологічними терористичними проявами та іншими видами терористичної діяльності; беруть участь у заходах з мінімізації та ліквідації наслідків таких ситуацій під час проведення спеціальних операцій, а також здійснюють просвітницькі й практично-навчальні заходи з метою підготовки населення до дій в умовах надзвичайної ситуації соціально-політичного характеру.

Державний департамент України з питань виконання

покарань здійснює заходи щодо запобігання та припинення злочинів терористичної спрямованості на об'єктах кримінально-виконавчої системи.

Управління державної охорони України бере участь в операціях з припинення терористичних актів, спрямованих проти посадових осіб та об'єктів, охорону яких доручено підрозділам, підпорядкованим цьому Управлінню.

Отже, з метою вдосконалення діяльності системи запобігання та реагування на надзвичайні ситуації соціально-політичного характеру було б доцільно розробити положення про спільний оперативний штаб, що затвердить Президент України і в якому будуть відображені такі положення: поняття спільного оперативного штабу, основні завдання спільного оперативного штабу, організаційна система спільного оперативного штабу, а також визначено коло осіб, які можуть бути призначені комендантом території.

Література

1. Бандурка О.М. Управління в органах внутрішніх справ України: підруч. / О.М. Бандурка. - Х.: Ун-т внутр. справ, 1998. - 480 с.
2. Дубко Ю.В. Управління органами внутрішніх справ в особливих умовах: монографія / [За ред. О.М. Бандурки]. - Луганськ: РВВ ЛАВС, 2004. - 776 с.
3. Майдыков А.Ф. Проблемы научного управления органами внутренних дел в особых условиях. / А.Ф. Майдыков // Совершенствование управления ОВД в особых условиях. Труды Акад. МВД СССР. - М., 1991. - С. 7-18.
4. Лаптий В.А. Понятие чрезвычайной обстановки и особых условий для деятельности органов внутренних дел / В.А. Лаптий / Бюллетень МВД Украины по обмену опытом работы органов внутренних дел. - 1994. - № 113/114. - С. 61-63.
5. Лаптий В.А. Порядок дій співробітників органів внутрішніх справ в екстремальних умовах: метод. рекомендації / В.А. Лаптий. - К.: Українська акад. внутр. справ, 1996. - 28 с.
6. Основы управления в органах внутренних дел: учеб. - Изд-е 4-е / [Под ред. А.П. Коренева]. - М.: Московск. акад. МВД РФ; ЦЮЛ "Щит", 2001. - 396 с.
7. Дубко Ю.В. Система управління органами внутрішніх справ в особливих умовах / Ю.В. Дубко // Бюллетень з обміну досвідом роботи. - 2001. - № 131. - С. 46-50.
8. Кузніченко С.О. Адміністративно-правовий режим воєнного стану: монографія / С.О. Кузніченко. - Х.: Право, 2014. - 232 с.

Сягровець В.А.

кандидат юридичних наук

доцент кафедри тактико-спеціальної та

вогневої підготовки

Надійшла до редакції: 01.12.2013

УДК 351.74:37.01

ЗНАЧЕННЯ ПОЧАТКОВОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ОВС

Початкова підготовка працівника органів внутрішніх справ є першим ступенем до професійної підготовки працівників рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ. Мета початкової та спеціальної підготовки полягає у формуванні в працівників особливостей, які сприяють ефективному

виконанню ними своїх функціональних обов'язків.

Ключові слова: початкова підготовка, спеціальна підготовка, професійна підготовка, працівники органів внутрішніх справ.

Начальная подготовка работника органов